

ZATWIERDZAM:

Adam Nowak

/podpisano elektronicznie/

Zastępca Przewodniczącego Komitetu Monitorującego
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

PROTOKÓŁ

**z XX posiedzenia Komitetu Monitorującego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2014–2020
Szepietowo, 19 czerwca 2026 r.**

XX posiedzenie Komitetu Monitorującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 odbyło się 19 czerwca 2026 r. w Podlaskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Szepietowie podczas VII Krajowych Dni Pola.

Posiedzenie otworzył **Pan Adam Nowak**, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Zastępca Przewodniczącego Komitetu Monitorującego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Witając członków Komitetu Monitorującego, przedstawicieli Komisji Europejskiej, reprezentantów instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu, przedstawicieli samorządów województw, organizacji społeczno-zawodowych rolników, partnerów społeczno-gospodarczych, środowiska naukowego oraz pozostałych uczestników, Minister Adam Nowak podkreślił szczególny charakter spotkania, będącego ostatnim posiedzeniem Komitetu Monitorującego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Zaznaczył, że zamyka ono wieloletni etap realizacji jednego z najważniejszych programów wspierających rozwój polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich, a jednocześnie stanowi okazję do podsumowania osiągniętych rezultatów oraz podziękowania wszystkim instytucjom i osobom zaangażowanym w jego przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i rozliczenie.

Następnie skierował podziękowania do osób zaangażowanych w organizację XX posiedzenia Komitetu Monitorującego.

Nawiązując do miejsca organizacji posiedzenia, **Zastępca Przewodniczącego** podkreślił, że VII Krajowe Dni Pola są doskonałą okazją do zaprezentowania praktycznych efektów wykorzystania środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Zwrócił uwagę, że inwestycje współfinansowane z PROW 2014–2020 są widoczne w całym kraju i przyczyniają się do zwiększenia konkurencyjności gospodarstw rolnych, poprawy jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich oraz rozwoju infrastruktury lokalnej.

W sprawach organizacyjnych poinformował, że posiedzenie Komitetu Monitorującego jest nagrywane w celu wiernego odzwierciedlenia przebiegu obrad oraz sporządzenia protokołu, a także przekazał uczestnikom informacje dotyczące zasad przetwarzania danych osobowych.

Następnie **Pan Minister Adam Nowak** przedstawił porządek obrad obejmujący:

- wystąpienia okolicznościowe;
- prezentację podsumowującą realizację Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020;
- informację dotyczącą realizacji Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich;
- prezentację dotyczącą instrumentów finansowych;
- przedstawienie przykładów dobrych praktyk zrealizowanych w ramach Programu;
- dyskusję oraz wolne wnioski.

Do przedstawionego porządku obrad nie zgłoszono uwag.

Po przyjęciu porządku obrad **Zastępca Przewodniczącego**, przedstawił najważniejsze informacje podsumowujące realizację Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Podkreślił, że Program został niemal w pełni zrealizowany zarówno pod względem finansowym, jak i rzeczowym. Jak wynika ze sprawozdania końcowego, kwota wydatków zadeklarowanych Komisji Europejskiej wyniosła **11,91 mld euro**, co odpowiada **99,73% budżetu Programu**. Zwrócił uwagę, że większość założonych wskaźników została osiągnięta, a część z nich znacząco przekroczyła wartości docelowe, w szczególności w zakresie działań dotyczących współpracy oraz podejścia LEADER. Wskazał również, że Program objął wsparciem ponad **1,3 mln beneficjentów**, a realizowane inwestycje oraz działania modernizacyjne i społeczne w istotny sposób przyczyniły się do rozwoju obszarów wiejskich i poprawy jakości życia ich mieszkańców.

Zastępca Przewodniczącego przypomniał, że w okresie realizacji Programu wprowadzono **18 zmian**, co świadczy o jego elastyczności oraz zdolności do reagowania na zmieniające się potrzeby sektora rolnego i obszarów wiejskich. Wskazał, że w tym czasie uruchomiono szereg nowych instrumentów wsparcia, obejmujących między innymi działania związane z gospodarowaniem zasobami wodnymi, inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska, dobrostan zwierząt oraz instrumenty zarządzania ryzykiem. Podkreślił również, że w odpowiedzi na nadzwyczajne okoliczności uruchomiono specjalne mechanizmy wsparcia dla rolników i sektora MŚP dotkniętych skutkami pandemii COVID-19 oraz konsekwencjami rosyjskiej agresji na Ukrainę. Zwrócił także uwagę na rozszerzenie katalogu dostępnych form wsparcia o instrumenty finansowe. Zaznaczył, że sprawna realizacja wszystkich zmian nie byłaby możliwa bez dobrej współpracy z Komisją Europejską. W imieniu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyraził podziękowanie służbom Komisji Europejskiej za sprawne procedowanie zmian w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 oraz szybkie

reagowanie na pojawiające się potrzeby, co umożliwiło skuteczne dostosowywanie Programu do kolejnych wyzwań stojących przed polskim rolnictwem i obszarami wiejskimi.

Na zakończenie wystąpienia **Pan Minister Adam Nowak** podkreślił, że XX posiedzenie Komitetu Monitorującego symbolicznie zamyka etap realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, jednak nie kończy działań na rzecz rozwoju polskiej wsi i rolnictwa. Wskazał, że obecnie realizowany jest Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, stanowiący kontynuację wsparcia dla rolników, przedsiębiorców i mieszkańców obszarów wiejskich. Zaznaczył również, że równolegle prowadzone są prace nad przyszłym kształtem Wspólnej Polityki Rolnej po 2027 r., a zaplanowane po zakończeniu posiedzenia spotkanie poświęcone tej tematyce stanowi symboliczne otwarcie kolejnego etapu dyskusji o przyszłości europejskiego rolnictwa. Wyraził przekonanie, że doświadczenia zdobyte podczas realizacji PROW 2014–2020 oraz wdrażania Planu Strategicznego WPR będą istotnym wkładem Polski w europejską debatę nad przyszłością Wspólnej Polityki Rolnej.

Następnie głos zabrał **Pan Paweł Ściański**, Dyrektor Departamentu Wspólnej Polityki Rolnej, Sekretarz Komitetu Monitorującego. Dziękując za słowa uznania skierowane pod adresem Departamentu Wspólnej Polityki Rolnej, podkreślił, że sukces realizacji Programu był efektem wieloletniej współpracy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, instytucji wdrażających oraz wszystkich osób zaangażowanych w przygotowanie, negocjacje, wdrażanie i monitorowanie PROW 2014–2020. Podziękował pracownikom Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, samorządów województw oraz pozostałych instytucji współpracujących przy realizacji Programu, a także Sekretariatowi Komitetu Monitorującego za wieloletnie zaangażowanie w organizację jego prac. Podkreślił również, że uwagi i rekomendacje członków Komitetu stanowiły istotny element doskonalenia wdrażania Programu. Kończąc wystąpienie zaznaczył, że ostatnie posiedzenie Komitetu Monitorującego stanowi symboliczne zamknięcie ponad dziesięciu lat wspólnej pracy nad realizacją PROW 2014–2020.

Następnie Pan Minister Adam Nowak powitał Pana **Christophe'a Hansena**, Komisarza Unii Europejskiej ds. Rolnictwa i Żywności, oraz **Pana Stefana Krajewskiego**, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Przewodniczącego Komitetu Monitorującego PROW 2014–2020.

Pan Minister Adam Nowak podkreślił, że obecność Komisarza podczas ostatniego posiedzenia Komitetu Monitorującego stanowi wyraz bardzo dobrej współpracy pomiędzy Komisją Europejską a Polską w zakresie wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 oraz potwierdza znaczenie, jakie Komisja Europejska przywiązuje do skutecznej realizacji Wspólnej Polityki Rolnej. Następnie oddał głos Panu Christophe'owi Hansenowi, Komisarzowi Unii Europejskiej ds. Rolnictwa i Żywności.

Pan Komisarz Christophe Hansen pogratulował Polsce skutecznej realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, określając go jako jeden z największych i najdłużej realizowanych programów rozwoju obszarów wiejskich w Unii Europejskiej. Podkreślił, że poziom wykorzystania środków wynoszący blisko **99,7%** świadczy o wysokiej jakości zarządzania Programem oraz sprawności instytucji odpowiedzialnych za jego wdrażanie. Komisarz wskazał, że sukces Programu był możliwy dzięki przedsiębiorczości polskich rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, elastycznemu dostosowywaniu instrumentów wsparcia do nowych wyzwań w tym pandemii COVID-19 oraz skutków wojny w Ukrainie a także zaangażowaniu instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu. Odnosząc się do efektów rzeczowych PROW 2014-2020, Pan Komisarz podkreślił, że dzięki wsparciu zmodernizowano blisko 48,5 tys. gospodarstw rolnych, ponad 25 tys. młodych rolników rozpoczęło samodzielne prowadzenie gospodarstw, a ponad 73 tys. małych gospodarstw zostało objętych procesem restrukturyzacji. Zwrócił również uwagę na znaczące rezultaty działań środowiskowych – ponad 123 tys. gospodarstw uczestniczących w działaniach rolno-środowiskowo-klimatycznych, około 35 tys. gospodarstw ekologicznych oraz około 58 tys. gospodarstw objętych wsparciem w zakresie dobrostanu zwierząt.

Podsumowując wystąpienie, Pan Komisarz Christophe Hansen podkreślił, że osiągnięte rezultaty stanowią przykład skutecznego wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz potwierdzają, że współpraca Komisji Europejskiej, administracji krajowej i beneficjentów może przynosić wymierne efekty dla rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Pogratulował wszystkim instytucjom i osobom zaangażowanym w realizację Programu, wskazując, że doświadczenia zdobyte podczas jego wdrażania będą cennym wkładem w dalszy rozwój Wspólnej Polityki Rolnej oraz budowanie odpornego i konkurencyjnego rolnictwa europejskiego.

Następnie głos zabrał **Pan Stefan Krajewski**, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który podziękował wszystkim instytucjom zaangażowanym w przygotowanie, wdrażanie i monitorowanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Podkreślił, że osiągnięcie wysokiego poziomu realizacji Programu było możliwe dzięki wieloletniej współpracy administracji rządowej, Komisji Europejskiej, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, samorządów województw oraz licznych partnerów społecznych i gospodarczych. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zaznaczył, że Program przyniósł trwałe efekty w postaci modernizacji gospodarstw rolnych, poprawy infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, rozwoju przedsiębiorczości oraz zwiększenia aktywności lokalnych społeczności. Wyraził przekonanie, że doświadczenia zdobyte podczas jego realizacji zostaną wykorzystane zarówno przy wdrażaniu Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, jak i podczas prac nad przyszłym kształtem Wspólnej Polityki Rolnej po 2027 r.

Po wystąpieniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Pana Stefana Krajewskiego głos zabrał **Pan Łukasz Prokorym**, Marszałek Województwa Podlaskiego, który

podziękował wszystkim instytucjom uczestniczącym w realizacji Programu za wkład w rozwój województwa podlaskiego oraz innych regionów kraju. Wskazał, że dzięki środkom Programu zrealizowano liczne inwestycje poprawiające jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich oraz wspierające rozwój lokalnej gospodarki.

Podczas wystąpienia Marszałek wręczył Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi Panu **Stefanowi Krajewskiemu** Odznakę Honorową Województwa Podlaskiego, przyznaną w uznaniu za działalność na rzecz rozwoju regionu oraz polskiego rolnictwa.

Dziękując za wyróżnienie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podkreślił, że traktuje to wyróżnienie jako wyraz uznania dla wspólnej pracy wszystkich osób zaangażowanych w realizację Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Kolejnym punktem porządku obrad było przedstawienie informacji podsumowującej realizację Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Prezentację przedstawił **Pan Grzegorz Wirtek**, Zastępca Dyrektora Departamentu Wspólnej Polityki Rolnej w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Na wstępie prelegent przypomniał, że Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 był największym programem finansowanym z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich realizowanym w Polsce. Zwrócił uwagę, że jego wdrażanie przypadło na okres szczególnie wymagający dla sektora rolnego, obejmujący między innymi pandemię COVID-19, zakłócenia na rynkach rolnych, wzrost kosztów produkcji oraz skutki agresji Rosji na Ukrainę. Pomimo tych wyzwań udało się zapewnić ciągłość realizacji Programu oraz skutecznie dostosowywać instrumenty wsparcia do zmieniających się potrzeb beneficjentów.

Pan Dyrektor Grzegorz Wirtek poinformował, że całkowity budżet Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, po uwzględnieniu dodatkowych środków przyznanych w ramach okresu przejściowego, wyniósł około 18,2 mld euro (środki Unii Europejskiej wraz z krajowym współfinansowaniem). Jednocześnie wyjaśnił, że do Komisji Europejskiej zadeklarowano wydatki w wysokości 11,91 mld euro, odpowiadające środkom Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), co oznacza wykorzystanie 99,73% dostępnej alokacji unijnej.

Podkreślił, że osiągnięty poziom realizacji finansowej należy uznać za bardzo wysoki i stanowi efekt konsekwentnej współpracy instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu oraz bieżącego monitorowania postępu jego realizacji. Zaznaczył również, że w trakcie wdrażania Program był wielokrotnie dostosowywany do zmieniających się uwarunkowań społecznych i gospodarczych, a wszystkie zmiany były uzgadniane z Komisją Europejską i opiniowane przez Komitet Monitorujący.

Prelegent przypomniał, że w okresie realizacji Programu wprowadzono osiemnaście zmian, obejmujących zarówno modyfikacje planu finansowego, jak i uruchomienie nowych instrumentów wsparcia. Wśród najważniejszych zmian wymienił wprowadzenie działań dotyczących dobrostanu zwierząt, gospodarowania zasobami

wodnymi, zwiększania odporności ekosystemów leśnych oraz instrumentów finansowych. Szczególną uwagę zwrócił na rozwiązania wdrożone w odpowiedzi na pandemię COVID-19 oraz sytuację wywołaną wojną w Ukrainie, dzięki którym możliwe było zapewnienie ciągłości pomocy dla beneficjentów. Podkreślił, że elastyczność Programu oraz sprawna współpraca z Komisją Europejską umożliwiły szybkie reagowanie na pojawiające się wyzwania i utrzymanie wysokiego tempa realizacji poszczególnych działań.

Przechodząc do omówienia rezultatów rzeczowych, **Pan Dyrektor Grzegorz Wirtek** wskazał, że Program wywarł trwały wpływ na rozwój polskiego rolnictwa oraz obszarów wiejskich. Łącznie wsparciem objęto ponad **1,3 mln beneficjentów**, a zrealizowane inwestycje przyczyniły się do poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych, rozwoju przedsiębiorczości, modernizacji infrastruktury oraz poprawy jakości życia mieszkańców wsi. W ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” wsparciem objęto blisko **48,5 tys. gospodarstw**. Beneficjenci wybudowali ponad **7 tys. nowych budynków produkcyjnych**, zmodernizowali ponad **5 tys. istniejących obiektów** oraz zakupili ponad **190 tys. maszyn i urządzeń rolniczych**. Jak podkreślił prelegent, inwestycje te znacząco zwiększyły potencjał produkcyjny gospodarstw oraz umożliwiły wdrażanie nowoczesnych technologii produkcji.

Istotnym elementem Programu było także wsparcie młodych rolników. W ramach tego instrumentu pomoc otrzymało ponad **25 tys. beneficjentów**, którzy przeznaczyli środki między innymi na zakup maszyn rolniczych, budowę i modernizację budynków gospodarczych oraz rozwój prowadzonych gospodarstw. Zdaniem prelegenta instrument ten odegrał ważną rolę w procesie wymiany pokoleniowej w polskim rolnictwie. Omówione zostały również rezultaty działania dotyczącego restrukturyzacji małych gospodarstw. Wsparcie otrzymało ponad **73 tys. gospodarstw**, które dzięki realizowanym inwestycjom poprawiły swoją sytuację ekonomiczną oraz zwiększyły możliwości dalszego rozwoju.

W dalszej części prezentacji **Pan Dyrektor Grzegorz Wirtek** przedstawił rezultaty działań środowiskowych i klimatycznych realizowanych w ramach Programu. Poinformował, że ponad **123 tys. gospodarstw** uczestniczyło w działaniach rolno-środowiskowo-klimatycznych, około **35 tys. gospodarstw** korzystało ze wsparcia dla rolnictwa ekologicznego, natomiast po wprowadzeniu nowego instrumentu dotyczącego dobrostanu zwierząt pomocą objęto około **58 tys. gospodarstw**. Zwrócił również uwagę na znaczenie płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi (ONW), z których każdego roku korzystało około **780 tys. gospodarstw**, a także na działania związane z zalesianiem gruntów oraz poprawą odporności ekosystemów leśnych. Podkreślił, że instrumenty te przyczyniły się do skuteczniejszej ochrony środowiska naturalnego oraz zwiększenia odporności rolnictwa na zmiany klimatyczne.

Omawiając działania infrastrukturalne, prelegent wskazał, że dzięki środkom Programu zmodernizowano ponad **4 tys. km dróg lokalnych**, wybudowano **460 km nowych dróg**, wykonano ponad **4 tys. km sieci wodociągowej** oraz około **5,6 tys. km**

sieci kanalizacyjnej. Ponadto wybudowano blisko **25 tys. przydomowych oczyszczalni ścieków**, powstało **100 nowych targowisk**, zmodernizowano **115 istniejących targowisk**, odnowiono **185 centrów miejscowości** oraz wybudowano **324 obiekty infrastruktury kulturalnej**, w tym domy kultury i biblioteki. Jak podkreślił **Pan Dyrektor Grzegorz Wirtek**, przedsięwzięcia te należą do najbardziej widocznych efektów realizacji Programu i mają bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich.

Kończąc wystąpienie, **Pan Dyrektor Grzegorz Wirtek** podkreślił, że osiągnięte rezultaty są efektem wieloletniej współpracy Komisji Europejskiej, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, samorządów województw oraz wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu.

Pan Paweł Ściański poinformował członków Komitetu Monitorującego, że ze względu na charakter XX posiedzenia nie przewidziano głosowania nad uchwałą w sprawie przyjęcia sprawozdania końcowego z realizacji PROW 2014–2020. Wyjaśnił, że projekt uchwały zostanie przekazany członkom Komitetu w trybie obiegowym, z prośbą o wyrażenie opinii w wyznaczonym terminie. Podkreślił, że bieżące posiedzenie ma przede wszystkim charakter informacyjny i służy podsumowaniu realizacji Programu.

Pan Paweł Ściański otworzył następnie dyskusję, zapraszając członków Komitetu do zadawania pytań oraz zgłaszania uwag i komentarzy do przedstawionej prezentacji.

Jako pierwszy głos zabrał **Pan Roman Izdebski**, który podziękował za przygotowanie prezentacji oraz docenił wieloletni wysiłek osób zaangażowanych w monitorowanie i realizację Programu. Jednocześnie zwrócił uwagę na potrzebę szerszego uwzględniania w ocenach efektów PROW 2014–2020 zagadnień związanych z dochodowością gospodarstw rolnych oraz sytuacją ekonomiczną rolników. Jednocześnie wyraził swoje obawy dotyczące stopnia złożoności przyszłych rozwiązań Wspólnej Polityki Rolnej i zwrócił się z pytaniem, czy prowadzone są analizy dotyczące dochodowości polskich gospodarstw rolnych, z uwzględnieniem ich wielkości.

Odpowiadając, **Pan Paweł Ściański** podziękował **Panu Romanowi Izdebskiemu** za przedstawione uwagi, podkreślając, że otwarta i merytoryczna dyskusja od wielu lat stanowi istotny element prac Komitetu Monitorującego. Odnosząc się do kwestii dochodowości gospodarstw rolnych, wyjaśnił, że Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 koncentrował się na działaniach związanych z konkurencyjnością, ochroną środowiska oraz rozwojem obszarów wiejskich, natomiast wsparcie dochodowe było realizowane w ramach I filaru Wspólnej Polityki Rolnej. Podkreślił, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi dysponuje analizami dotyczącymi dochodowości gospodarstw rolnych, przygotowywanymi przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB. W kwestii obaw dotyczących przyszłego kształtu Wspólnej Polityki Rolnej, **Pan Paweł Ściański**

wskazał, że każda reforma wiąże się z nowymi wyzwaniami, jednak przedwczesne ocenianie proponowanych rozwiązań nie jest zasadne. Wyraził przekonanie, że rolą administracji jest takie przygotowanie i wdrożenie nowych instrumentów wsparcia, aby zmiany były jak najbardziej zrozumiałe i możliwie najmniej odczuwalne dla rolników. W odniesieniu do nadzoru nad wydatkami Unii Europejskiej zaznaczył, że środki finansowe pozostają pod kontrolą właściwych instytucji unijnych. Kończąc odpowiedź, podziękował **Panu Romanowi Izdebskiemu** za przedstawione stanowisko, podkreślając, że krytyczne głosy i uwagi członków Komitetu Monitorującego są cennym elementem dyskusji i stanowią ważną wskazówkę w pracach administracji.

Następnie głos zabrała **Pani Dorota Metera**, przedstawicielka Koalicji Żywa Ziemia. Podziękowała za dotychczasową współpracę w ramach Komitetu Monitorującego oraz za możliwość udziału w pracach grupy roboczej dotyczącej przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej po roku 2027. Odnosząc się do przedstawionej prezentacji, wskazała na potrzebę doprecyzowania informacji dotyczącej liczby gospodarstw ekologicznych objętych wsparciem, wyjaśniając, że zaprezentowane dane odnoszą się do beneficjentów korzystających ze wsparcia, a nie do liczby funkcjonujących gospodarstw ekologicznych. Wyraziła również uznanie dla dotychczasowej współpracy w ramach Komitetu Monitorującego, podkreślając jednocześnie znaczenie dalszego rozwijania dialogu i wymiany informacji pomiędzy administracją a przedstawicielami organizacji uczestniczących w pracach Komitetu Monitorującego, szczególnie w kontekście instrumentów wsparcia dla rolnictwa ekologicznego oraz działań rolno-środowiskowo-klimatycznych.

Nawiązując do wypowiedzi **Pan Paweł Ściański** podziękował **Pani Dorocie Meterze** za wieloletnią współpracę i aktywny udział w pracach Komitetu Monitorującego, podkreślając, że przedstawiane przez Panią Dorotę Meterę stanowiska i spostrzeżenia stanowiły cenny wkład w prowadzoną dyskusję. Wskazał również, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi konsekwentnie rozwija współpracę i dialog z partnerami, wykorzystując różne formy komunikacji w procesie przygotowywania dokumentów i projektów uchwał. Zaznaczył, że w toku prac zdarzało się również kierowanie projektów do dalszych analiz i konsultacji. Odnosząc się do kwestii danych dotyczących gospodarstw ekologicznych, podziękował za zwrócenie uwagi na potrzebę doprecyzowania prezentowanych informacji oraz poinformował, że prezentacja zostanie odpowiednio uzupełniona.

Następnie głos zabrała **Pani Elżbieta Siemiątkowska**, Dyrektor z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, reprezentująca samorządy województw. Podziękowała za wieloletnią współpracę z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz wszystkimi instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, podkreślając jej partnerski i efektywny charakter. Zwróciła uwagę na istotną rolę samorządów województw w realizacji Programu oraz znaczenie wsparcia PROW 201-2020 dla rozwoju obszarów wiejskich, zwłaszcza w zakresie rozbudowy infrastruktury technicznej i poprawy jakości życia mieszkańców gmin wiejskich. Podkreśliła, że inwestycje realizowane w

ramach Programu przyczyniły się do rozwoju lokalnych społeczności oraz stworzyły warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa. Na zakończenie zaapelowała o uwzględnienie doświadczeń z realizacji PROW 2014–2020 podczas projektowania przyszłych instrumentów wsparcia oraz o zachowanie silnego wymiaru terytorialnego polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Odpowiadając na wystąpienie Pani Dyrektor Elżbiety Siemiątkowskiej, **Pan Paweł Ściański** podziękował za wieloletnią współpracę oraz przekazał wyrazy uznania wszystkim samorządom województw za ich zaangażowanie we wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Podkreślił, że samorządy województw były rzetelnym i odpowiedzialnym partnerem w realizacji Programu, a ich gotowość do sprawnego wykorzystania dostępnych środków w istotny sposób przyczyniła się do osiągnięcia wysokiego poziomu realizacji PROW. Zwrócił uwagę, że potrzeby inwestycyjne na obszarach wiejskich nadal pozostają bardzo duże, szczególnie w zakresie infrastruktury podstawowej. Jednocześnie podkreślił, że rozwój obszarów wiejskich stawia przed administracją nowe wyzwania, związane m.in. ze zmianami demograficznymi i koniecznością dostosowania przyszłych instrumentów wsparcia do zmieniających się potrzeb mieszkańców wsi. Wyraził nadzieję, że również w kolejnych perspektywach finansowych możliwe będzie skuteczne wspieranie rozwoju obszarów wiejskich.

Na zakończenie **Pan Paweł Ściański** ponownie podziękował przedstawicielom samorządów województw za dotychczasową współpracę, po czym zaprosił do zabrania głosu **Pana Mariusza Łęgowskiego**, przedstawiciela Komisji Europejskiej.

Pan Mariusz Łęgowski, przedstawiciel Komisji Europejskiej, podziękował za zaproszenie oraz wieloletnią współpracę w ramach Komitetu Monitorującego, podkreślając wyjątkowy charakter ostatniego posiedzenia. Odnosząc się do realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, pogratulował Polsce niemal pełnego wykorzystania dostępnych środków finansowych, wskazując, że osiągnięty poziom realizacji Programu stanowi sukces zarówno polskich beneficjentów, jak i instytucji odpowiedzialnych za jego wdrażanie oraz wyróżnia Polskę na tle innych państw członkowskich Unii Europejskiej. Nawiązując do dyskusji dotyczącej przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej, podkreślił znaczenie prowadzenia szerokich konsultacji społecznych oraz właściwego komunikowania założeń i celów nowych instrumentów wsparcia. Zaznaczył, że rolą administracji jest przełożenie złożonych rozwiązań legislacyjnych na możliwie proste i zrozumiałe zasady dla beneficjentów. Wskazał również, że konsultacje prowadzone przez Komisję Europejską potwierdzają rosnące zainteresowanie społeczne przyszłością Wspólnej Polityki Rolnej, a najczęściej podnoszone kwestie dotyczą zapewnienia stabilności dochodów rolników, wzmacniania odporności sektora rolnego oraz realizacji celów środowiskowych i społecznych. Na zakończenie wyraził przekonanie, że trwające prace nad przyszłym kształtem Wspólnej Polityki Rolnej powinny uwzględniać zarówno doświadczenia z realizacji PROW 2014–2020, jak i oczekiwania zgłaszane przez beneficjentów oraz partnerów uczestniczących w konsultacjach.

Dziękując za głos w dyskusji, **Pan Paweł Ściański** podkreślił, że niezależnie od ostatecznego kształtu przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej jednym z najważniejszych wyzwań pozostanie dalsze upraszczanie zasad jej wdrażania. Zaznaczył, że proces ten będzie miał charakter ciągły i powinien uwzględniać doświadczenia z realizacji dotychczasowych programów oraz wyniki prowadzonych ewaluacji.

Następnie **Pan Paweł Ściański** zaprosił **Panią Joannę Kitlas**, Starostę Powiatu Monieckiego, do przedstawienia przykładów efektów realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 na terenie powiatu.

Pani Starosta, przedstawiła efekty realizacji działań w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 na terenie powiatu. Podziękowała za możliwość udziału w realizacji Programu, podkreślając, że od wielu lat uczestniczy we wdrażaniu instrumentów wspierających rozwój obszarów wiejskich, zarówno na poziomie gminnym, jak i powiatowym. Szczególną uwagę poświęciła realizacji projektów scalania gruntów, wskazując, że działania te przyczyniły się do poprawy struktury agrarnej, zwiększenia funkcjonalności gospodarstw rolnych oraz uporządkowania przestrzeni wiejskiej. Podkreśliła, że w ramach trzech zakończonych projektów scaleniem objęto blisko 5 tys. ha gruntów, 632 gospodarstwa rolne oraz 963 uczestników postępowań, a wartość wykonanych prac przekroczyła 55 mln zł. Zaznaczyła, że integralnym elementem procesu scaleń była realizacja zagospodarowania poscaleniowego, w ramach którego wybudowano 42 km dróg dojazdowych do gruntów rolnych oraz zapewniono dostęp do dróg działkom, które wcześniej go nie posiadały. Wskazała również, że przeprowadzone scalenia umożliwiły uporządkowanie układu działek, poprawę warunków gospodarowania oraz rozwiązanie wielu problemów własnościowych i przestrzennych. Pani Starosta podkreśliła, że zainteresowanie mieszkańców kolejnymi projektami scaleniowymi systematycznie rośnie. Poinformowała, że Powiat Moniecki przygotowuje następne przedsięwzięcia obejmujące blisko 10 tys. ha gruntów, wyrażając nadzieję na kontynuację wsparcia tego typu działań w kolejnych latach. Na zakończenie podziękowała wszystkim instytucjom zaangażowanym w realizację PROW 2014–2020, podkreślając, że Program w istotny sposób przyczynił się do rozwoju obszarów wiejskich i poprawy warunków życia ich mieszkańców.

Pan Paweł Ściański podziękował **Pani Joannie Kitlas** za przedstawienie efektów realizacji projektów scaleniowych oraz pogratulował osiągniętych rezultatów. Następnie zaprosił do zabrania głosu Pana Bogdana Dyjuka, Członka Zarządu Województwa Podlaskiego.

Pan Marszałek Bogdan Dyjuk odnosząc się do przedstawionej prezentacji, podkreślił znaczenie projektów scaleniowych realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Zaznaczył, że początkowo działania te budziły wątpliwości, jednak osiągnięte rezultaty jednoznacznie potwierdziły ich zasadność oraz wartość dla rozwoju obszarów wiejskich. Wskazał, że realizacja scaleń przyczyniła się nie tylko do poprawy warunków gospodarowania i uporządkowania struktury agrarnej, lecz także umożliwiła rozwiązanie wielu

wieloletnich problemów własnościowych oraz infrastrukturalnych. Pan Marszałek podkreślił, że doświadczenia województwa podlaskiego potwierdzają, iż inwestycje realizowane w ramach scaleń gruntów przynoszą trwałe korzyści zarówno rolnikom, jak i lokalnym społecznościom, a ich efekty wykraczają poza samą poprawę struktury gospodarstw rolnych. Podziękował Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Komisji Europejskiej oraz wszystkim instytucjom zaangażowanym we wdrażanie Programu za wieloletnią współpracę, życzliwość i otwartość na potrzeby zgłaszane przez samorządy województw, dzięki którym możliwa była sprawna realizacja projektów oraz pełne wykorzystanie dostępnych środków. Na zakończenie wyraził nadzieję, że w kolejnych perspektywach finansowych zostaną zapewnione odpowiednie środki na realizację projektów scaleniowych. Podkreślił, że dla województw o rolniczym charakterze działania te pozostają jednym z kluczowych instrumentów wspierających rozwój obszarów wiejskich oraz poprawę konkurencyjności rolnictwa.

Dziękując za przedstawione stanowisko, **Pan Paweł Ściański** podkreślił, że na obecnym etapie nie jest jeszcze możliwe określenie wysokości środków, jakie zostaną przeznaczone na rozwój obszarów wiejskich w kolejnej perspektywie finansowej. Zaznaczył jednak, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zakłada kontynuację działań związanych ze scalaniem gruntów, traktując je jako jeden z priorytetowych instrumentów wspierania rozwoju obszarów wiejskich. Wyraził nadzieję, że ostateczny poziom finansowania pozwoli na dalszą realizację tego typu przedsięwzięć.

Następnie **Pan Paweł Ściański** zaprosił do przedstawienia kolejnego przykładu dobrych praktyk **Panią Beatę Jonio - Nikitorowicz**, Prezes Podlaskiej Sieci Lokalnych Grup Działania, która zaprezentowała doświadczenia związane z wdrażaniem podejścia LEADER w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Pani Beata Jonio-Nikitorowicz przedstawiła doświadczenia związane z realizacją podejścia LEADER w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Podkreśliła, że wszystkie gminy województwa podlaskiego objęte są działalnością lokalnych grup działania, a ich skuteczność wynika z partnerskiej współpracy pomiędzy samorządami, organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami oraz instytucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie Programu. Wskazała, że w perspektywie finansowej 2014–2020 lokalne grupy działania z województwa podlaskiego wdrożyły strategie rozwoju o wartości ponad 30 mln euro, podpisując blisko 1,4 tys. umów z beneficjentami. Dzięki realizacji projektów powstało niemal 700 nowych przedsiębiorstw oraz blisko 1 tys. miejsc pracy, wsparcie otrzymało ponad 200 organizacji społecznych, a zrealizowano około 360 przedsięwzięć infrastrukturalnych. Pani Beata Jonio-Nikitorowicz podkreśliła, że podejście LEADER umożliwia realizację oddolnych inicjatyw odpowiadających na rzeczywiste potrzeby lokalnych społeczności. Wśród przykładów dobrych praktyk wskazała projekty wspierające rozwój przedsiębiorczości, turystyki, kultury, dziedzictwa lokalnego, infrastruktury rekreacyjnej i społecznej, a także przedsięwzięcia realizowane w

ramach projektów współpracy krajowej i międzynarodowej, służące wymianie doświadczeń oraz promocji regionów. Podsumowując wystąpienie, zwróciła uwagę, że podejście LEADER odegrało istotną rolę w aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich, rozwoju przedsiębiorczości, wzmacnianiu kapitału społecznego oraz poprawie jakości życia na wsi. Zaznaczyła również, że w kolejnych latach szczególnego znaczenia nabierać będą działania wspierające rozwój inteligentnych wsi, cyfryzację, zielone inwestycje, aktywizację młodzieży i seniorów oraz dalsze wzmacnianie lokalnych partnerstw i liderów społecznych.

Dziękując za przedstawioną prezentację, **Pan Paweł Ściański** podkreślił, że podejście LEADER od początku stanowi jeden z kluczowych elementów polityki rozwoju obszarów wiejskich. Wyraził uznanie dla osiągniętych efektów oraz zaznaczył, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi dostrzega znaczenie tego instrumentu i zakłada jego kontynuację w kolejnych latach, z uwzględnieniem możliwości finansowych przyszłej perspektywy.

Pan Paweł Ściański zaprosił do przedstawienia kolejnego przykładu dobrych praktyk **Pana Jarosława Gołubowskiego**, Wójta Gminy Narewka.

Pan Jarosław Gołubowski przedstawił efekty realizacji inwestycji współfinansowanych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Podkreślił, że środki PROW stanowiły istotne wsparcie dla rozwoju gminy, przyczyniając się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz rozwoju infrastruktury technicznej i turystycznej. Pan Wójt omówił przedsięwzięcia zrealizowane w zakresie budowy i modernizacji dróg lokalnych oraz gospodarki wodno-ściekowej. Wskazał, że dzięki wsparciu z Programu przebudowano drogę gminną Eliaszuki–Lewkowo Nowe, która poprawiła dostępność komunikacyjną terenów rolniczych i pełni obecnie ważną funkcję w lokalnym układzie transportowym. Omówił również modernizację dwóch stacji uzdatniania wody oraz rozwój systemu przydomowych oczyszczalni ścieków, podkreślając znaczenie tych inwestycji dla poprawy jakości usług komunalnych i ochrony środowiska. Zwrócił uwagę, że Program umożliwił także realizację przedsięwzięć wspierających rozwój turystyki oraz inicjatyw wdrażanych za pośrednictwem lokalnych grup działania. Podkreślił również znaczenie prac poscaleniowych, dzięki którym wybudowano drogi dojazdowe do gruntów rolnych, co znacząco poprawiło warunki gospodarowania na terenie gminy. Na zakończenie Pan Wójt podziękował Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Podlaskiego oraz wszystkim instytucjom zaangażowanym we wdrażanie Programu za wieloletnią współpracę i wsparcie w realizacji inwestycji, podkreślając, że bez środków PROW wiele z nich nie mogłoby zostać zrealizowanych.

Pan Paweł Ściański podziękował Panu Wójtowi za podzielenie się doświadczeniami z realizacji inwestycji współfinansowanych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, a przedstawicielom samorządów województw za ich zaangażowanie we wdrażanie Programu. Następnie, zamykając blok poświęcony doświadczeniom samorządów, zapowiedział kolejny punkt programu, poświęcony

wspieraniu młodych rolników. Wskazał, że młode pokolenie rolników odgrywa kluczową rolę w rozwoju polskiego rolnictwa, po czym zaprosił do przedstawienia doświadczeń z realizacji projektu **Pana Marcina Wyszyńskiego** – beneficjenta PROW 2014–2020 oraz **Pana Adama Skarzyńskiego**, doradcę, akcentując znaczenie doradztwa w skutecznym korzystaniu ze środków Programu.

Pan Adam Skarzyński doradca w Podlaskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Szepietowie przedstawił profil gospodarstwa Pana Marcina Wyszyńskiego – beneficjenta działania „Premie dla młodych rolników” w ramach PROW 2014–2020, podkreślając rolę doradztwa rolniczego we wspieraniu młodych osób rozpoczynających prowadzenie gospodarstw rolnych oraz przygotowywaniu dokumentacji niezbędnej do ubiegania się o wsparcie. Wskazał, że gospodarstwo specjalizuje się w produkcji trzody chlewnej w cyklu zamkniętym. Dzięki wsparciu uzyskanemu w ramach PROW 2014-2020 możliwe było rozpoczęcie jego modernizacji, obejmującej m.in. zakup nowoczesnego ciągnika oraz rozwój infrastruktury produkcyjnej. Zwrócił również uwagę na wykorzystanie nowoczesnych technologii, w tym własnej biogazowni, zwiększającej efektywność i samowystarczalność energetyczną gospodarstwa. Na zakończenie podkreślił znaczenie wsparcia kierowanego do młodych rolników oraz rolę doradztwa rolniczego w rozwoju gospodarstw, po czym przekazał głos Panu Marcinowi Wyszyńskiemu.

Pan Marcin Wyszyński przedstawił doświadczenia związane z prowadzeniem rodzinnego gospodarstwa rolnego. Wyjaśnił, że po ukończeniu szkoły i studiów rolniczych podjął decyzję o przejęciu gospodarstwa oraz skorzystaniu z instrumentów wsparcia przeznaczonych dla młodych rolników. Wskazał, że uzyskana premia umożliwiła zakup pierwszego nowoczesnego ciągnika rolniczego, natomiast kolejne wsparcie inwestycyjne pozwoliło na budowę nowoczesnej chlewni do produkcji trzody chlewnej w cyklu zamkniętym. Zaznaczył, że otrzymane dofinansowanie było istotnym impulsem do dalszych inwestycji. W kolejnych latach zrealizował budowę następnych obiektów produkcyjnych oraz uruchomiono biogazownię rolniczą, zapewniającą energię elektryczną i ciepło na potrzeby gospodarstwa. Podkreślił, że zastosowanie nowoczesnych technologii zwiększa efektywność produkcji i poprawia konkurencyjność. Na zakończenie zaznaczył, że wsparcie uzyskane w ramach PROW 2014-2020 odegrało kluczową rolę w rozwoju gospodarstwa, a instrumenty skierowane do młodych rolników skutecznie zachęcają do podejmowania i rozwijania działalności rolniczej przez młode pokolenie. Poinformował również o planach kontynuowania inwestycji.

Pan Paweł Ściański podziękował Panu Marcinowi Wyszyńskiemu za przedstawioną prezentację, podkreślając, że zaprezentowany przykład potwierdza, iż odpowiednio ukierunkowane wsparcie inwestycyjne oraz zaangażowanie beneficjentów sprzyjają rozwojowi nowoczesnych i konkurencyjnych gospodarstw rolnych. Wyraził również przekonanie, że doświadczenia rolnika mogą stanowić inspirację dla innych młodych rolników podejmujących działalność rolniczą.

Następnie oddał głos **Panu prof. Markowi Wigierowi**, Dyrektorowi Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego.

Pan prof. Marek Wigier podziękował za włączanie środowiska naukowego w prace związane z monitorowaniem oraz programowaniem Wspólnej Polityki Rolnej. Podkreślił, że wykorzystanie wyników badań naukowych i analiz stanowi istotne wsparcie procesu przygotowywania i wdrażania polityki rolnej. Zadeklarował również gotowość dalszej współpracy ze strony instytutów badawczych i środowiska naukowego.

Na zakończenie posiedzenia **Pan Paweł Ściański** podziękował członkom Komitetu Monitorującego, przedstawicielom środowiska naukowego oraz wszystkim instytucjom i osobom zaangażowanym w realizację Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 za wieloletnią współpracę, aktywność i wkład w skuteczne wdrażanie Programu. Życząc uczestnikom dalszych sukcesów w działalności na rzecz rozwoju polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich, zamknął XX posiedzenie Komitetu Monitorującego PROW 2014–2020.